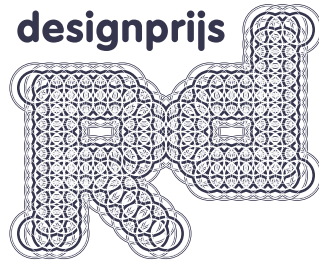
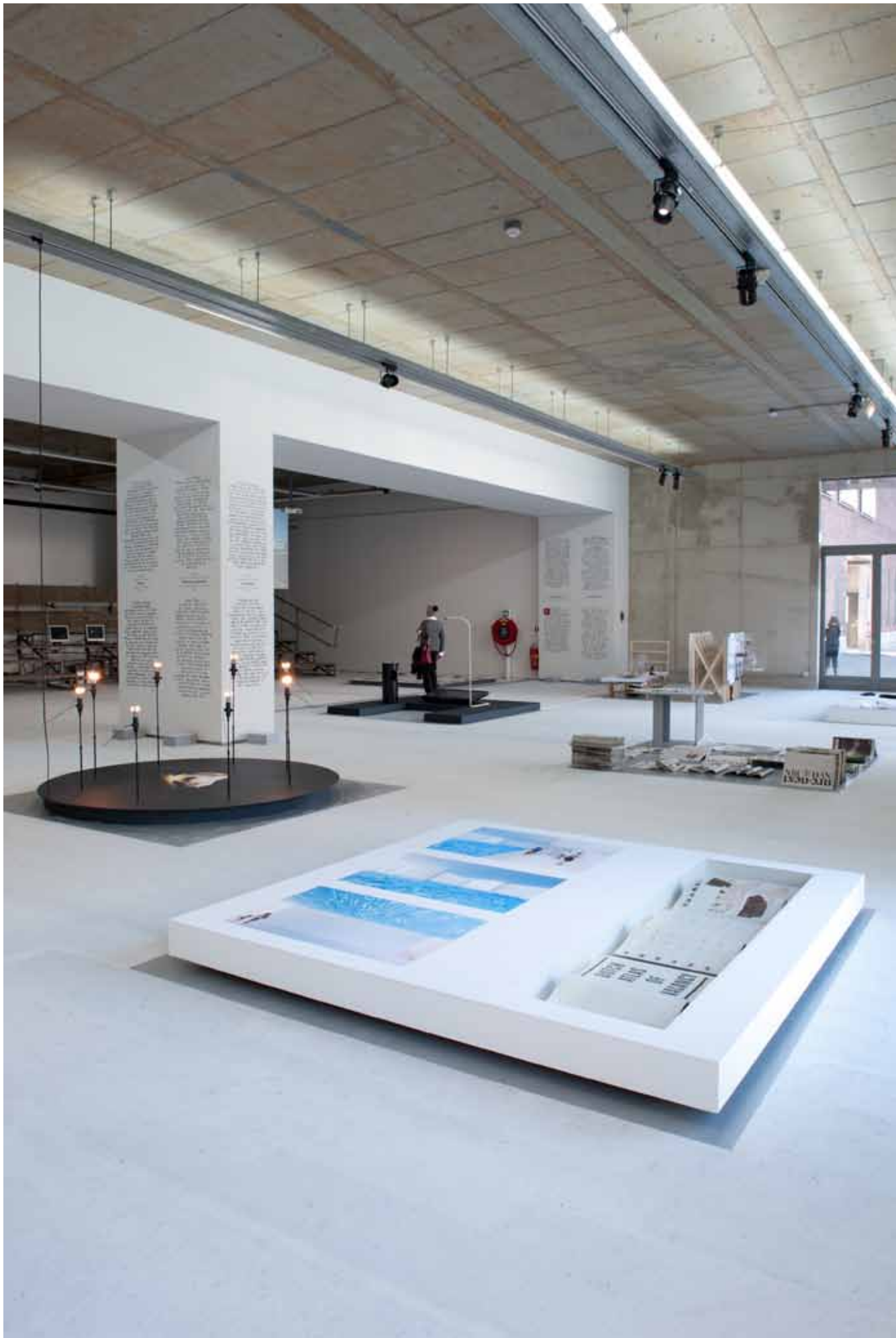

Rotterdam
designprijs

11

**“DESIGN IS
A HUMANIST
ACTIVITY.
IF IT’S NOT, I
DON’T KNOW
WHAT IT’S
DOING.”**

tentoonstelling genomineerden / exhibition nominees Museum Boijmans Van Beuningen

REDEFINING DESIGN

2011 Rotterdam Design Prize Jury Report

Five scouts with each another focus and vision on design immediately yielded a field of entrants that looked different from before. That was also the opinion of the international jury. One scout used his nominations to draw attention to particular issues, while others kept things personal and close to home. Nevertheless, the international jury – consisting of Susan Szenasy, the editor-in-chief of Metropolis Magazine (US); Sebastian Wrong, a designer and the creative director of Established & Sons (UK); and Lars Müller, a graphic designer and the operator of Lars Müller Publishers (CH) – identified a common denominator among all the nominees, or at least several common themes or outlooks. Müller described the scouts as a big family, with the nominees in the role of children and the jury members acting as uncles and aunts who had flown in from far away for a family gathering. He remarked that this family was strongly representative of the current state of affairs in Dutch design. The other jury members' response was that, with the exception of a few nominees, there didn't seem to be any "Dutch design" in the sense of a specific style or movement. "Dutch design" as a byword for a particular kind of inquisitive, conceptual, witty design seems to be a thing of the past. So what were the similarities the jury members observed among the nominees, and to what degree did these play a

role in the jury's reasoning and ultimate choice of a winner? We will briefly explain the most important tendencies identified by the jury.

THE BREADTH OF CONTEMPORARY DESIGN

In addition to the high quality of all the nominations, what most impressed the 2011 Rotterdam Design Prize's international panel of jurors was the breadth of the field today. Designers have long since ceased to make products alone. They can act as curators, researchers, social activists, picture editors and even bakers!

This might seem to indicate that we agree with statements like "Everything is design" and "Everyone is a designer." But we do not believe this is true, and the entries also disprove it. Apart from the nominees' obvious professionalism, the added value a designer brings is evident in every case. The presence of a design aspect or design intervention – and, more importantly, the full development of this – was an important criterion for the jury.

The broad view of design evinced in the selections may be the reason almost no classical product designs were nominated. For example, the exhibition does not contain any furniture, with the possible exception of the Philips LED lamp. In the jury's view, the fact that the only traditional product and example of industrial design among the

nominated projects is the work of a multinational corporation is indicative of the current state of design. But a more important point here is that in this object, the design aspect has not been carried further. The product itself is interesting, although it exists in a field that is still very much in a state of flux, and it represents a development that is most probably inevitable. The fact that it is presented as a traditional light bulb in spite of its difference in price and quality, however, indicates that Philips has updated the product but not the entire process, i.e., the whole system around the product. In all likelihood, the plastic blister pack each light bulb is sold in will be around longer than the bulb itself, and it shows little awareness of the real added value of this small industrial revolution – i.e., sustainability. In the jury's view, such an error in reasoning – in which the promise embodied in a design is not consistently implemented in all its aspects – was evident in several of the nominated projects.

DESIGN AS AN INSTRUMENT FOR SOCIAL AND POLITICAL CHANGE

To a greater or lesser degree, many of the nominees' projects can be said to belong to the category of social design. The jurors applauded this development. In their view, design should have a social and political agenda, a relationship with people and society. As the juror Susan Szenasy put it, "Design is a humanist activity. If it's not, I don't know what it's doing." In various ways, nominees such as Waag Society (with its open design projects), Ester van de Wiel, Jeannne van Heeswijk and, to a certain extent, Piet Hein Eek are exponents of the social design movement. A number of considerations featured in the jury's deliberations around this matter. For example, are designers with revolutionary ideals taking on too heavy a burden? What can we really expect of them? But the fact remains that designers, like all citizens, are political entities. The fact that they are becoming more aware of this, and of the power of their tools to help them express and communicate their beliefs, is a positive development. This will enable designers to function as catalysts not through products but in social processes.

Of course, community-building is nothing new – think of urban farms, creative neighbourhood interventions and similar projects. When we look at the history of these collective undertakings, we occasionally see that a regression actually seems to take place, as a collectivist model is poured into a capitalist mould. With social design projects, the main questions to be asked are whether they have truly introduced something new in the last two years and whether they have a sustainable future. Finally, a discrepancy between form and content is sometimes evident. In such cases, the project is too embedded in the social fabric and lacks the aspect of intervention that is desirable from a design standpoint. The jury notes that the necessarily limited character of the exhibition has probably not done justice to some of the nominees in this regard. The only nominee in this category that the jury believes has successfully avoided these pitfalls is Waag Society, one of the Netherlands' main proponents of open design. It received unanimous praise for its dedicated concrete efforts on behalf of this larger movement. In a practical sense, Waag Society makes available tools that enable everyone to make designs, sometimes in places such as Indonesia, where such tools are more urgently needed than they are here. In addition, the book *Waag Society* published with PremSela and Creative Commons Netherlands both propagates and questions the current theoretical framework around this new

way of designing. Juror Sebastian Wrong, with his creative background, was extremely pleased by this democratisation of the making process. With its efforts around open design, Waag Society shows that utopian ideals sometimes truly can be realised – by design! Wrong did note that finding a sound earnings model for "open designers" would be quite a task.

DESIGNERS AS "TRANSLATORS"

Nominees such as Matthijs Munnink for *Microscopic Opera*, Catalogtree for *Money & Speed*, and Rietveld Landscape for *Vacant NL*, as well as NRC Media for its newspapers, use design to visually translate material (in their cases, material in the literal and figurative senses).

Because such projects use design to make things visible, we can call them empowering, like the previous group. Such projects create awareness that can lead to social and cultural changes – so here too, design is a tool for progress. At the same time, designers are not playing a new role here. Graphic design, in particular, is characterised by an effort to distil complex matters down to their visual essence. The bridge many of these projects succeed in building between design on one hand and science and technology on the other is part of a historical tradition. The set of tools available to designers, however, has recently been greatly expanded and modernised in a short time, particularly where opportunities for interactivity are concerned. In light of these considerations, the jury considered the nomination of two newspapers somewhat anachronistic – even more so given that the papers' online versions did not yet possess the qualities attributed to the analog versions, or did so to a lesser degree.

In Szenasy's view, Matthijs Munnink did an extraordinary job of bridging design and science. *Microscopic Opera* gives a voice to an infinitesimally tiny worm that has been used for decades in scientific research because of its simple genome. The creatures' elegant gyrations are made visible by means of a microscope connected to a monitor. Each wriggle is translated into a sound, giving rise to a chorus that is by turns cacophonous and harmonious. The poetic manner in which this project represents the findings of scientific research as well as its character (and the questions it raises) holds great promise. Ultimately – although, here too, the exhibition was probably inadequate – while the jury considered this project to be a brilliant work of art, it did not believe the specific design aspect it was looking for to be sufficiently present here.

With *Money & Speed*, Catalogtree's *TouchDoc* for iPad, the jurors immediately observed the effects of the generation gap and the possible resulting bias. Yet they certainly acknowledge that devices such as the iPad are the tools of today. Design is no longer found on the table, in the form of an object, but much more often on screen. *Money & Speed* is a marvellous example of what is called by the rather technical term "data visualisation" – what Sebastian Wrong calls "the big picture made small". And data, as one juror put it, is the primary raw material of the 21st century. Catalogtree has added an impressive interactivity to a standard documentary. In addition, the use of this interactivity is encouraged in a natural way by the interview subjects' own use of it in the documentary.

Nevertheless, the jury's criticisms relate to precisely this functionality. Although Catalogtree has, as it were, developed a new language, in its current form, the *TouchDoc* is in effect merely a tool. It is more of an impressive feat of programming than an actual design; it makes things visible but falls short of providing enough insight. This makes its

impact too limited. The documentary may make the user's life better, but not the world.

In the jury's view, the last project in this category emphatically does have the potential to do that: Rietveld Landscape's Vacant NL.

Here, complex content is made accessible using simple means. Vacant NL succeeds as a visualisation, installation and political signal. It is emphatically not a one-time event. In the jury's view, this project stays close to the fundamental principles of design. The design aspect is evident, and it is obvious that much thought has gone into its presentation, appearance and aesthetic qualities. Vacant NL thus embodies the essence of design: it unites form and content in a concrete physical experience with a clear, immediate impact.

REDEFINING DESIGN

As a number of the 2011 Rotterdam Design Prize nominees show, a designer is often someone who is unafraid to overhaul entire processes and even systems in order to translate a greater whole onto a human scale, and vice versa.

According to this view, design's effects extend beyond the studio and the shop window. In choosing a winner, the jury has sought to show its support for this attitude, which it recognises in so many of the nominees. The winning project sends a clear political signal, just as the jury seeks to do with its choice of the winner for the 2011 Rotterdam Design Prize.

"Redefining design" has served as our guiding theme. All the jurors were pleasantly surprised by the many forms design in the Netherlands takes today – illuminated costumes, fashion brands, animations, photo books, lighting objects, and, yes, even bread. More important than these many physical manifestations, though, is the shift taking place in what we think of designers as being able to do. While it may be clear that design as a discipline is being questioned everywhere and its supposed boundaries crossed, the many projects nominated for the 2011 Rotterdam Design Prize that do these things proved to be the most interesting ones for the jury. It is precisely in raising big issues that design repeatedly confirms its relevance. When design addresses subjects that matter, it not only makes deliberate contact with the real world but also has the capacity to change it. And that real world extends beyond our everyday bread and circuses.

In the diverse group of nominated projects, along with a strongly autonomous attitude, the jury observed a shift from product to process. They also noticed that design seems to be focusing more on its social role again rather than losing itself in clever inside jokes that are distributed to a few people as limited editions.

The empowerment resulting from this changing vision of design is twofold. On the one hand, designers are assigning themselves a greater and more serious role. On the other, the tools they are developing give users the means to arrive at a better understanding of the world and their place in it. The jury considers the redefining of design to be the unifying tendency in this edition of the Rotterdam Design Prize.

THE WINNER

In light of the preceding, the jury in fact mainly concerned itself with judging concepts rather than objects. It was therefore not possible to pass judgement on the basis of formal qualities alone. Hence, as stated, the jury looked at the diverse range of entries in terms of the social and political relevance, potential for the future, and design aspect or design intervention of each.

A multidisciplinary competition like the Rotterdam Design Prize raises the question of whether an individual entry would win a competition in its own field. The jury believed some of the projects nominated would have been more suited to such specific competitions.

By contrast, the jurors quickly reached a consensus on the winner. The international jury of the 2011 Rotterdam Design Prize has unanimously chosen Rietveld Landscape, for Vacant NL, as the winner of this edition.

The jury regards Rietveld Landscape's Vacant NL: Where Architecture Meets Ideas as a political statement with a bold format and a clear aesthetic. The analogue manifestation of the abstract issue of space allows the viewer to understand, in a physical way, a large problem faced by the small country of the Netherlands. So much empty property in a country of such a restricted size is shocking, certainly when one takes into account the cultural-historical value of these unused buildings. Vacant NL thus also serves as an enrichment tool for society. It brings insight and is immediately understandable and human.

It also offers the rest of the world a new model. Vacant NL shows the potential inherent in that which already exists. All the energy that has been put into existing buildings and remains latently present can simply be reused. A turnkey solution is even provided, in that the accompanying book offers suggestions for use via clear maps and pictograms. Moreover, the follow-up master's course means Vacant NL is a catalyst for thought in the real world. Visualisation, communication, sustainability, community, innovation and economy come together in Vacant NL. The winning project, as it were, encapsulates the diverse range of views of design that were manifest in this competition.

In short, Vacant NL: Where Architecture Meets Ideas shows that these times of cultural short-sightedness and budget cuts actually call out for one thing: space. Space to work, live and create – space for art, but also, above all, space for the spirit. And now we know that that space exists!

On behalf of the jury,

Fredric Baas
Jury chair

REDEFINING DESIGN

Rotterdam designprijs 2011 - juryrapport

Vijf scouts met elk een andere focus en visie op design leverden een verrassend designlandschap aan nominaties op. Dat vond de internationale jury ook. Waar de ene scout zijn genomineerden selecteerde op een signalerende wijze, hielden anderen het persoonlijk en dicht bij huis. De jury - bestaande uit Susan Szenasy (VS), hoofdredacteur van Metropolis Magazine, Sebastian Wrong (UK), ontwerper en creatief directeur van Established & Sons, en Lars Müller (CH), grafisch ontwerper en uitgever van Lars Müller Publishers - meende desondanks bij alle genomineerden iets gemeenschappelijks te ontwaren. Sterker nog, Lars Müller beschouwde de scouts, de genomineerden en de jury als een grote familiebijeenkomst, waar een fris en nieuw bewustzijn binnen Dutch design de boventoon voerde, in het bijzonder gericht op sociaal-maatschappelijke aspecten. Deze houding verraste de jury omdat Dutch designers vooral bekend staan om hun overwegend formalistische en object georiënteerde benadering. De nominaties van deze editie toonden daarentegen veelal sterke, complexe concepten, met de nadruk op het proces in plaats van het product, en wijzend naar een nieuwe rol van de ontwerper in de maatschappij en binnen het eigen vakgebied. Wat zijn dan de overeenkomsten die de juryleden zagen tussen de verschillende genomineerden, en in hoeverre speelden die een rol bij hun argumentatie en keuze voor de

uiteindelijke winnaar? Hieronder worden de belangrijkste, door de jury gesignaleerde, tendensen kort toegelicht.

DE REIKWIJDTE VAN HEDENDAAGS DESIGN

De internationale jury van de Rotterdam designprijs 2011 is naast de hoge kwaliteit van alle nominaties getroffen door de reikwijdte die design tegenwoordig heeft. Een ontwerper maakt allang niet meer alleen maar producten. Hij of zij kan opereren als curator, onderzoeker, sociaal activist, beeldredacteur en zelfs bakker!

Hiermee lijken we niet ver verwijderd van uitspraken als: 'alles is design' en 'iedereen is een ontwerper'. Dat is volgens de jury echter niet het geval, en dat blijkt ook niet uit de inzendingen. Los van het evidente professionalisme van de genomineerden is in alle gevallen de toegevoegde waarde van design zichtbaar. De aanwezigheid en belangrijker de uitwerking van een dergelijk design aspect of design intervention was voor de juryleden een belangrijk criterium. De brede visie over design waar de selectie blijf van geeft, is er wellicht ook debet aan dat er vrijwel geen klassiek designproduct is genomineerd. Er is in de presentatie bijvoorbeeld geen meubelstuk te zien. De LED lamp van Philips is hierop de enige uitzondering. In de ogen van de jury is het tekenend voor de huidige stand van zaken in de ontwerpwereld dat het enige traditionele product en industriële

ontwerp binnen de nominaties afkomstig is van een multi-national. Belangrijker is echter dat juist het design aspect hier niet verder is doorgevoerd. Het product zelf is belangwekkend, al bevindt het zich in een veld dat nog volop in beweging is en vertegenwoordigt het een ontwikkeling die wellicht onontkoombaar is. Het feit dat het wordt aangeboden als een traditionele (gloeilamp) - ondanks het verschil in prijs én kwaliteit - geeft echter aan dat Philips alleen het product heeft vernieuwd maar niet het hele proces, het hele systeem daaromheen. De plastic 'blister' verpakking waarin de lamp wordt verkocht zal naar alle waarschijnlijkheid langer meegaan dan de lamp zelf en getuigt van weinig besef van de werkelijke toegevoegde waarde (lees duurzaamheid) van deze kleine industriële revolutie.

Deze denkfout, waarbij de in een ontwerp vervatte belofte niet consequent in alle aspecten ervan wordt uitgewerkt, speelde in de ogen van de jury bij meer projecten een rol.

VORMGEVING ALS INSTRUMENT VOOR SOCIALE EN POLITIEKE VERANDERINGEN

Veel genomineerde projecten kunnen in meer of mindere mate onder de noemer social design worden geschaard. Deze ontwikkeling werd door de juryleden van harte toegejuicht. Design dient in hun ogen een sociale en politieke agenda te hebben; een relatie met mens en maatschappij. Jurylid Susan Szenasy verwoordde het als volgt: 'Design is a humanist activity. If it's not, I don't know what it's doing.' Op verschillende manieren zijn genomineerden als Waag Society (met Open Design), Ester van de Wiel, Jeanne van Heeswijk en, tot op zekere hoogte, Piet Hein Eek exponenten van deze beweging.

Een aantal overwegingen speelt hierbij een belangrijke rol in het juryoverleg. Neemt de ontwerper met dergelijke hemelbestormende idealen bijvoorbeeld niet een te zware last op zijn of haar schouders? Wat kunnen we daadwerkelijk van hen verwachten? Feit blijft dat ontwerpers (net als alle burgers) politieke entiteiten zijn. Dat ze zich daar meer bewust van worden, en ook van de kracht van hun eigen instrumentarium bij het uitdrukken en communiceren van hun overtuigingen is een goede ontwikkeling. De ontwerper fungeert dan als katalysator, niet met producten maar in maatschappelijke processen.

Community building is natuurlijk niet nieuw, denk aan urban farming en creatieve buurtinterventies en dergelijke. Kijkend naar de geschiedenis van zulke gemeenschappelijke ondernemingen lijkt er in een enkel geval zelfs sprake van regressie, als een collectivistisch model in een kapitalistische vorm wordt gegoten. De hoofdvraag bij projecten op het vlak van social design is in hoeverre die in de afgelopen twee jaar echt iets nieuws hebben toegevoegd, en of zij een duurzaam toekomstperspectief bieden.

Ten slotte is er soms sprake van een discrepantie tussen vorm en inhoud. Het project is dan te zeer ingebed in het maatschappelijke weefsel en ontbeert de (vanuit vormgevingsoogpunt) gewenste design intervention. Hierbij wil de jury wel aantekenen dat het (noodzakelijk) beperkte karakter van de presentatie een aantal genomineerden wellicht geen recht heeft gedaan.

De enige genomineerde in deze 'categorie' die in de ogen van de jury deze valkuilen wist te omzeilen is Waag Society als Nederlandse representant van Open Design. Waag Society oogstte unaniem bewondering voor de wijze waarop zij zich concreet inzetten voor deze grotere beweging. In praktische zin faciliteren zij het gereedschap waarmee eenieder zelf aan de slag kan, ook op plekken, zoals Indonesië, waar dat harder nodig is dan hier. In de publicatie die zij samen met Premisela en Creative Commons

uitgaven, propageren en bevragen zij bovendien het theoretische kader van deze nieuwe manier van ontwerpen. Jurylid Sebastian Wrong verheugde zich, vanuit zijn achtergrond als maker, zeer over deze democratisering van het maakproces. De Waag Society/ Open Design laat zien dat utopische idealen wél kunnen worden gerealiseerd, door design!

Wrong maakte wel de kanttekening dat het nog een klus wordt om met open design tot een goed verdienmodel te komen voor de open designers.

DE ONTWERPER ALS 'VERBEELDER'

Bij genomineerden als Microscopic Opera van Matthijs Munnink, Catalogtree met hun Touchdoc, Rietveld Landscape met Vacant NL maar ook NRC Media, wordt vormgeving ingezet om materie te verbeelden - hetgeen in deze gevallen letterlijk en figuurlijk kan worden opgevat. Doordat hier middels design zaken zichtbaar worden gemaakt, is hier op een vergelijkbare wijze als bij de vorige groep genomineerden sprake van empowerment. De bewustwording die deze projecten teweegbrengen kan leiden tot sociaal/ culturele veranderingen, ook hier is design dus een tool for change. Tegelijkertijd is deze specifieke rol voor de ontwerper niet nieuw, met name de grafische vormgeving wordt gekenmerkt door haar streven om complexe zaken terug te brengen tot haar (visuele) essentie. De brug die hier in veel gevallen wordt geslagen tussen vormgeving aan de ene kant, en de wetenschap en technologie aan de andere kant, past ook in een historische traditie. Het instrumentarium waarover de ontwerper kan beschikken is in korte tijd echter wel enorm uitgebreid en vernieuwd, met name voor wat betreft de mogelijkheden tot interactiviteit. Zo bezien beschouwde de jury de nominatie van de papieren krant als enigszins anachronistisch. Temeer omdat de digitale versie (nog) niet of in mindere mate beschikt over de kwaliteiten die aan de analoge varianten van de twee dagbladen worden toegekend.

Matthijs Munnink wist in de ogen van jurylid Szenasy wel een buitengewoon geslaagde verbinding te leggen tussen design en wetenschap. Zijn Microscopic Opera geeft de microscopisch kleine platworm, die vanwege zijn eenvoudige genoom al decennia lang voor wetenschappelijk onderzoek wordt gebruikt, een stem. De elegante slingerbewegingen van de wormpjes worden zichtbaar gemaakt met een aan een beeldscherm gekoppelde microscoop. Doordat elke kronkel wordt vertaald in een geluid, ontstaat er een samenzang die nu eens kakofonisch en dan harmonieus is. De wijze waarop zo niet alleen de bevindingen maar ook de realiteit van wetenschappelijk onderzoek (en de daarmee samenhangende vragen) poëtisch werden verbeeld draagt een grote belofte in zich. Uiteindelijk zag de jury, alhoewel de presentatie ook hier waarschijnlijk ontoereikend was, dit project vooral als a briljant art piece maar het zo gezochte, specifieke design aspect ontbreekt te zeer.

Bij de Touchdoc van Catalogtree onderkende de jury direct de wellicht vertekende werking van de generatiekloof. Zij realiseert zich echter terdege dat apparaten als de iPad de tools van nu zijn. Design bevindt zich daarbij niet langer on the table (als object) maar veel vaker on the screen. De Touchdoc 'Money and Speed' is een prachtig voorbeeld van wat met een technische term datavisualisatie wordt genoemd; "The big picture made small" (Sebastian Wrong). En data is, zoals een van de juryleden stelde, dé grondstof van de 21ste eeuw. De interactiviteit die Catalogtree aan deze reguliere documentaire heeft toegevoegd is indrukwekkend. Zij wordt bovendien op natuurlijke wijze gestimuleerd doordat geïnterviewden er in de documentaire zelf gebruik van maken.

Het commentaar van de jury spitst zich evenwel juist op deze functionaliteit toe. Ondanks het feit dat er als het ware een nieuwe taal is ontwikkeld, is de Touchdoc in haar huidige vorm teveel een tool. Het is meer een indrukwekkend staaltje programmeren dan daadwerkelijke vormgeving; het maakt zichtbaar maar nog steeds te weinig inzichtelijk. De impact is daardoor te beperkt. Het leven van de gebruiker wordt er wellicht beter door maar de wereld niet. Het laatste project binnen deze tendens heeft dat potentieel in de ogen van de jury nadrukkelijk wel: Vacant NL van Rietveld Landscape.

Hier is met eenvoudige middelen een complexe inhoud ontsloten. Vacant NL is geslaagd als visualisatie, installatie én politiek signaal. Het betreft nadrukkelijk geen eenmalig evenement. Deze nominatie blijft in de ogen van de jury dicht bij de grondbeginselen van het ontwerpen. Het design aspect is evident en ook over de presentatie/ het uiterlijk en esthetische kanten daarvan is duidelijk nagedacht. Daarmee raakt Vacant NL de kern van vormgeving; het samenbrengen van vorm en inhoud tot een concrete fysieke ervaring met een directe, heldere impact.

REDEFINIG DESIGN

Ontwerpers zijn, zo hebben we aan tal van genomineerden voor de Rotterdam designprijs 2011 kunnen zien, niet bang om hele processen en zelfs systemen op de schop te nemen. Alles om het grote geheel naar een menselijke schaal te vertalen, en vice versa.

Bij deze opvatting van ontwerpen reikt het effect van vormgeving verder dan de werkplaats of de etalage. Deze houding, die de jury bij zoveel van de genomineerden heeft herkend, heeft ze willen ondersteunen met het toekennen van de winnaar. Het winnende project geeft een duidelijk politiek signaal af, zoals de jury dat met de uitreiking van de Rotterdam designprijs 2011 ook wil doen.

Redefining design is daarbij het leidmotief. Alle juryleden waren aangenaam verrast door de vele verschijningsvormen die vormgeving in Nederland tegenwoordig heeft. Van lichtkostuums, modelabel, animatie, fotoboek en lichtobject tot, ja ook, brood. Belangrijker dan die vele (fysieke) manifestaties is echter de verschuiving die optreedt in het denken over de mogelijkheden van ontwerpers. Het moge duidelijk zijn dat het bevragen van design als discipline en het opzoeken en overschrijden van haar veronderstelde grenzen alom aanwezig is. De vele voorbeelden daarvan in deze editie van de Rotterdam designprijs ervoer de jury als de meest belangwekkende nominaties. Juist daar waar big issues worden aangekaart, bevestigt design zijn relevantie opnieuw. Wanneer vormgeving dergelijke onderwerpen aansnijdt, staat zij niet alleen nadrukkelijk in contact met de realiteit maar heeft zij ook het vermogen deze te veranderen. Het betreft dan echter wel een werkelijkheid die verder reikt dan ons (dagelijks) brood en spelen.

Binnen de diversiteit aan nominaties ontwaart de jury naast een sterke autonome houding, een beweging van product naar proces. Vormgeving lijkt zich bovendien weer meer te gaan richten op haar maatschappelijke rol en zich niet langer te verliezen in gevatte inside jokes die als gelimiteerde edities een beperkte verspreiding kennen.

De empowerment die het gevolg is van deze veranderende visie op design is tweeledig. Enerzijds kent de ontwerper zichzelf een grotere en zwaardere rol toe. Anderzijds stellen de tools die hij ontwikkelt de gebruiker in staat om tot een beter begrip van de wereld en zijn of haar plaats daarin te komen. De notie van redefining design beschouwt de jury als de overkoepelende tendens in deze editie van de Rotterdam designprijs.

DE WINNAAR

In het licht van het voorgaande is de jury eigenlijk vooral bezig geweest met het jureren van concepten in plaats van objecten. Het was dus niet mogelijk een oordeel te vellen op basis van alleen maar formele eigenschappen. Binnen de grote diversiteit aan inzendingen heeft de jury daarom, zoals gezegd, gekeken naar sociaal/ politieke relevantie, toekomstperspectief én de notie van het design aspect of design intervention. Wat zich misschien nog het beste laat vertalen als 'designwerking'.

Binnen een multidisciplinaire competitie als de Rotterdam designprijs is de vraag of een bepaalde inzending ook binnen haar eigen 'vakgebied' een competitie zou winnen. Sommige nominaties waren in de ogen van de jury in dergelijke specifieke competities beter op hun plek geweest. Over de winnaar bestond daarentegen snel overeenstemming. De internationale jury van de Rotterdam designprijs 2011 heeft Rietveld Landscape met Vacant NL unaniem verkozen tot winnaar van deze editie.

Vacant NL, where architecture meets ideas van Rietveld Landscape is, zo oordeelt de jury, een politiek statement met een duidelijk format en heldere esthetiek. De analoge manifestatie van iets abstracts als ruimte maakt op een fysieke wijze een groot probleem in een klein land als Nederland inzichtelijk. Zoveel leegstand in een land met zo'n beperkte omvang is schokkend! Zeker als je de cultuurhistorische waarde van deze ongebruikte gebouwen in ogenschouw neemt. Vacant NL is dus ook een enrichment tool voor de samenleving. Het is inzichtelijk, direct te begrijpen en humaan.

Het biedt daarnaast ook de rest van de wereld een denkmodel. Vacant NL toont ons namelijk de potentie van wat er al is. Alle energie die in bestaande gebouwen is gestopt en, al dan niet latent, aanwezig is, kan eenvoudig worden hergebruikt. De oplossing wordt feitelijk turn key aangeleverd doordat het begeleidende boek met heldere kaarten en pictogrammen ook suggesties voor gebruik doet.

De follow-up in de vorm van een masteropleiding maakt Vacant NL bovendien tot een katalysator (van denken) in de echte wereld. Visualisatie, communicatie, duurzaamheid, gemeenschap, innovatie en economie komen in deze nominatie samen. Het winnende project balt als het ware alle diverse ontwerpvoorstellen die in deze competitie aanwezig waren in zich samen.

Vacant NL, where architecture meets ideas laat kortom zien dat deze tijden van culturele kortzichtigheid en bezuinigingen eigenlijk om één ding vragen: ruimte. Ruimte om te werken, wonen en te creëren, ruimte voor de kunst maar bovenal ruimte voor de geest. En nu weten we dat die ruimte er is!

Namens de jury,

Fredric Baas
Juryvoorzitter

Nominated by Blom&Moors

RIETVELD LANDSCAPE

with Vacant NL, 'where architecture meets ideas'

We nominate the project Vacant NL, 'where architecture meets ideas', shown at the 2010 Venice International Architecture Exhibition. With this installation, Rietveld Landscape allow people to experience an inspiring vision of empty governmental and public buildings and their temporary repurposing in a compelling way.

In this project, Rietveld Landscape shows how the vast numbers of vacant Dutch public buildings can be made temporarily available as a stimulus for creative entrepreneurship and innovation. They challenge the government to hand over keys instead of money so that, while the buildings are not in official use, they can serve as places where connections and cross-pollinations can arise that will catalyse future plans. Viewed as a statement, the project is saying, "Right time, right place - let's go!"

In a single stroke, the designers make visible the quantity and diversity of empty buildings. They do so in a fascinating, enchanting manner: a sea of blue foam blocks floats high in the sun-drenched interior of the Dutch Pavilion in Venice. The blocks represent the Netherlands' thousands of empty government buildings, varied in form, infinite in their possible uses. As visitors wander through the room beneath the blocks, they become aware of the "cultural footprint". The lighted blue cloud of square meters upon square meters of vacancy hangs above their heads somewhat threateningly, while at the same time the awareness of it invites them to think about the possibilities all that space offers. Viewing the undulating sea of blue blocks from above is very different. From a platform placed in the pavilion for this purpose, visitors get an overview. Here, it becomes clear that this striking sight is based on an extensive study of vacancy. The results of the research are also set out in the Dutch Atlas of Vacancy, which meticulously documents each empty building through photographs, drawings, and information on typology and spatial context.

Another element of the installation, Placebook Panorama, uses an extensive string model to show the relationships

between buildings, projects and people that result from the repurposing of real estate. Unexpected professional connections and cross-fertilisations between various disciplines are immediately made clear. Placebook Panorama shows Vacant NL to be a concrete statement that plays out in everyday practice - including that of the team members who worked on the installation, for the project ultimately ended up being personal and real.

The venue, Gerrit Rietveld's Dutch Pavilion, is itself part of the installation. After all, since 1954, the pavilion, itself a public building on Dutch soil, has stood empty for eight and a half months each year, for a total of more than 39 years.

Vacant NL is a project out of which new statements can be formulated in the future. An example is Rietveld Landscape's establishment of a master's course of the same name at the Sandberg Institute, where students can interpret this timely statement in their own way. The two-year course, also led by Rietveld Landscape, will train designers, craftspeople and scholars to be specialists in temporary repurposing.

With Vacant NL, landscape architects assume the role of exhibition producers, and successfully so: the project has justifiably received much attention. Partly thanks to the unequivocal manner of representation, Rietveld Landscape has made the problem as well as the proposed solution understandable for a large audience. All that emptiness invites creativity - all that's needed are the keys.

CREDITS

Design team:

Ronald Rietveld, Erik Rietveld, Jurgen Bey,
Joost Grootens, Saskia van Stein,
Claus Wiersma, Barbara Visser

Commissioned by:

Netherlands Architecture Institute; Dutch
Ministry of Education, Culture and Science

Genomineerd door Blom&Moors

RIETVELD LANDSCAPE

met Vacant NL, 'where architecture meets ideas'

Wij nomineren het project Vacant NL, 'where architecture meets ideas', gepresenteerd op de Architectuurbiënnale van Venetië in 2010. Op overtuigende wijze heeft Rietveld Landscape hiermee een inspirerende visie op leegstand en tijdelijke herbestemming van overheids- en publieke gebouwen beleefbaar gemaakt.

Rietveld Landscape laat in deze installatie zien hoe de enorme hoeveelheid aan leegstaand publiek erfgoed tijdelijk beschikbaar kan worden gesteld als stimulans voor de creatief ondernemerschap en innovatie. De overheid wordt uitgedaagd geen geld te geven maar sleutels te overhandigen zodat er in 'de tussentijd' verbindingen en kruisbestuivingen ontstaan die als een katalysator kunnen werken voor plannen in de toekomst. Als je het project als een statement beschouwt, voelt het als 'right time, right place, en nu aan de slag'.

Met één enkel gebaar is door Rietveld Landscape de hoeveelheid en diversiteit aan leegstaande gebouwen zichtbaar gemaakt. Het is fascinerend en betoverend hoe dit is gedaan: in de met daglicht overgoten ruimte van het Nederlandse paviljoen zweeft een zee van blauwe schuimblokken. De blokken verbeelden de duizenden leegstaande overheidsgebouwen, divers van vorm, oneindig in hun gebruiksmogelijkheden. Terwijl bezoekers onder de bouwblokken door de ruimte dwalen worden zij zich bewust van de 'culturele footprint'. Enigszins dreigend hangt de blauw oplichtende wolk van vierkante meters leegstand boven hun hoofd, terwijl het besef daarvan op het zelfde moment uitnodigt tot nadenken over de mogelijkheden die zoveel leegstand biedt. Heel anders is het om de golvende zee van blauwe blokken van bovenaf te zien. Vanaf het platform dat voor deze installatie in het paviljoen is geplaatst, krijgen bezoekers overzicht. Hier wordt duidelijk dat aan dit verrassende beeld een uitgebreid onderzoek naar de leegstand ten grondslag ligt. De weerslag van het onderzoek is ook getoond in de Dutch Atlas of Vacancy. Daarin is ieder gebouw nauwgezet in kaart gebracht aan de hand van foto's, tekeningen, typologie en ruimtelijke context.

Een ander onderdeel van de installatie, Placebook Panorama toont door middel van een uitgebreid draadmodel de relaties tussen gebouwen, projecten en personen die ontstaan bij hergebruik van gebouwen. Meteen worden de professionele dwarsverbanden en kruisbestuivingen tussen de verschillende creatieve disciplines duidelijk. In het Placebook Panorama blijkt dat Vacant NL een concrete opgave is, die speelt in de alledaagse praktijk. Zoals die van de teamleden, die aan de installatie hebben gewerkt. Want zo dichtbij en realistisch is deze installatie uiteindelijk geworden.

Ook de locatie, het Nederlandse paviljoen van Gerrit Rietveld, is onderdeel van de installatie. Het paviljoen, ook publiek gebouw op Nederlands grondgebied, staat immers sinds 1954 voor 8,5 maand per jaar leeg. Dat is in totaal al met al meer dan 39 jaar.

Vacant NL is een project waaruit de komende jaren nieuwe opgaven kunnen worden geformuleerd. Een voorbeeld daarvan is de totstandkoming van de gelijknamige Master aan het Sandberg Instituut waar studenten hún invulling kunnen geven aan deze actuele opgave. De tweejarige master, opgezet en geleid door Rietveld Landscape, wil ontwerpers, vaklieden en wetenschappers opleiden tot specialist in tijdelijk hergebruik.

Met Vacant NL is de landschapsarchitect in de rol van tentoonstellingsmaker gestapt en met succes: het project heeft terecht veel aandacht gekregen. Mede door de eenduidige manier van verbeelden heeft Rietveld Landscape zowel de problematiek als de aangedragen oplossing voor een groot publiek begrijpelijk gemaakt. Zoveel leegte nodigt uit tot creativiteit, nu de sleutels nog.

CREDITS

Ontwerpteam:

Ronald Rietveld, Erik Rietveld, Jurgen Bey,
Joost Grootens, Saskia van Stein,
Claus Wiersma, Barbara Visser

Opdrachtgever:

Nederlands Architectuur Instituut en
Ministerie OCenW